

Актуальна тема номера:
“ОСНОВОПОЛОЖНІ ЛЮДСЬКІ ПРАВА:
ПЕРШОДЖЕРЕЛО ТА ЇХ МІЖНАРОДНЕ ЗАКРІПЛЕННЯ
(до 70-річчя Загальної декларації прав людини)”

Петро Рабінович

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач Львівської лабораторії
прав людини і громадянина
Науково-дослідного інституту державного будівництва
та місцевого самоврядування НАПрН України

Оксана Грищук

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та філософії права
Львівського національного університету
імені Івана Франка

ВСТУПНЕ СЛОВО

10 грудня 1948 р. після ухвалення III сесією Генеральної Асамблеї ООН Загальної декларації прав людини голова Комісії ООН з прав людини Е. Рузвельт виголосила перед делегаціями 66 держав-членів урочисту промову. У ній вона, зокрема, зазначила, що відтепер в історії людства розпочинається нова ера. Ця теза, вочевидь, відображала поширені тоді сподівання на те, що таких жахливих подій всесвітнього масштабу, “варварських” актів (як було сказано у документі), які мали місце під час Другої світової війни, вже ніколи у світі не виникатиме. І саме Декларація послугувала одним із джерел і стимулятором такого сподівання. Саме вона, як засвідчили подальші історичні події глобального та регіонального рівнів, поклала початок формуванню новітньої галузі міжнародного

© Петро Рабінович, Оксана Грищук, 2018

права прав людини. Невипадково згодом ООН ухвалила рішення про щорічне відзначення 10 грудня Дня прав людини.

Отож позитивний вплив Загальної декларації прав людини на гуманізацію розвитку людства, на відновлення та піднесення гідності людини, на забезпечення її фундаментальних прав і свобод переоцінити неможливо.

Однак водночас не можна не зазначити, що гуманістичний, людиноцентричний і миротворчий потенціал Загальної декларації прав людини – незважаючи на тривалий 70-річний період її функціонування – ще й досі не реалізований повністю. Зокрема, у різних регіонах світу, у різних країнах час від часу й донині спалахують масові та грубі порушення основоположних прав людини, зафіксованих у документі. Тому конструювання механізмів (як міжнародних, так і національних) розширення впливу цього епохального акта, посилення його дієвості залишаються нагальними завданнями не тільки загальної теорії права, а й інших юридичних наук, насамперед міжнародно-правової науки.

До вирішення таких завдань долучився і загальнодержавний юридичний журнал “Право України”, запровадивши у № 9/2018 означену вище актуальну тему у зв’язку з 70-річним ювілеєм прийняття Загальної декларації прав людини. Назвемо тут лише декілька наукових проблем, які видаються вельми актуальними у цьому напрямі.

Нині є широко визнаним положення про те, що підґрунтям, базисом, буттєвим фундаментом прав людини, насамперед прав основоположних, є людська гідність. Проте наукова інтерпретація останнього феномена, його онтичної природи та сутності не може вважатися досконалою, завершеною. І хоча відповідне терміно-поняття дедалі ширше вживається як у міжнародних, так і в національних правових актах, його смисл трактується доволі неоднозначно. А тому і практичний зв’язок гідності людини з її правами має бути актуальним предметом подальших наукових пошуків та обґрунтувань, у процесі яких мав би значно активніше використовуватися антропосоціальний підхід із відповідним йому категоріальним апаратом. Це, сподіваємося, сприятиме коректнішому, обґрунтованішому використанню зазначеного терміно-поняття у праворегулятивній, насамперед правозастосовній, практиці.

Актуалізується виявлення правозахисної ефективності діяльності новоствореної у структурі ООН Ради з прав людини. Адже її повноваження і можливості впливу на стан забезпечення та захисту прав людини у світі відчутно розширені порівняно з тими, якими користувалася попередня Комісія ООН з прав людини (принаймні стосовно України таке дослідження було би вельми корисним).

Не втратило значення виявлення справжньої ролі (прямої чи опосередкованої) осіб, причетних, так чи інакше, до проектування, а також до обговорення тих проектів, які передували ухваленню Декларації. Принаймні для кращого розуміння авторської інтерпретації Загальної декларації прав людини (на основі так званого історичного тлумачення її тексту) така розвідка була б цілком доречною і нині.

Зберігає не тільки теоретичне, а й практичне значення осучаснення характеристики співвідношення та зв'язків між такими нетотожними міжнародними актами, як міжнародний Білль прав людини та Загальна декларація прав людини. Із такої нетотожності виходила ООН ще у 1948 р. (як свідчать документи її відповідних сесій Генеральної Асамблеї).

Для України, гадаємо, залишається ще остаточно не вирішеною проблема адекватності перекладу на державну мову оригінального тексту Загальної декларації прав людини, першопочатково викладеного англійською мовою. Та обставина, що україномовний варіант такого перекладу, який сьогодні вважається офіційним, радше є похідним від російськомовного варіанта цього документа. Адже відомо, що в часи існування федеративної держави – Союзу Радянських Соціалістичних Республік міжнародно-правові акти (особливо всесвітнього характеру) перекладалися на національні мови союзних республік зазвичай після того, як їх було перекладено на російську, як одну з робочих мов ООН.